

Vervreemding

- Een spel -

Louis Lanzing

	Koe en Haan II	23
V	Geen bevestiging	24
IV	Vervreemding	24
III	Chaos en onzekerheid.....	25
II	Zelfacceptatie en acceptatie van de omgeving.	26
I	Geén angst	26

Vervreemding:

	De basismetaforen	28
	De Denkbeweging.....	30
	Het spel	32
	Het model verder uitgewerkt.....	36

INHOUD

Allereerst een raadsel 3

Deel I, geboorte van de concrete wereld (de ladder omhoog)

I	Angst.....	4
	De verwarde geest	5
II	Oordeel.....	6
	Stereo-type	7
III	Duidelijkheid, Zekerheid en Houvast	8
	Koe en Haan I.....	8
IV	Subcultuur	9
V	Goed en Kwaad.....	10
VI	Voorstelbaarheid	11
	Jan	12
VII	Nabootsing.....	13
	De natuurlijke afwijking	14
VIII	Doel.....	14
IX	Succes	15
	Autist?	16
X	Heb ik een mooi leven gehad?	16
	Kip en ei	17

Deel II, de geboorte van de ruimte (de ladder omlaag)

X	Onvoorstelbaarheid	18
XI	Proces & geleidelijke overgang.....	19
VIII	Loslaten	20
VII	Alleen maar creativiteit.....	21
	Hechting en ont-hechting	22
VI	Geen nabootsing.....	22

Allereerst een raadsel.

De filosoof Wittgenstein voegde aan zijn beroemd geworden *Tractatus* de volgende beeldspraak toe: vergelijk dit geschrift met een ladder, die eerst beklommen moet worden om tot een ander denkniveau te komen. Na het beklimmen van de ladder, na het begrip, kan deze ladder eigenlijk weer weggehaald worden.

Dit laatste is ten aanzien van het navolgende niet het geval - integendeel! Wat wel gelijk is, is dat in dit spel "Vervreemding" eerst van de lezer gevraagd wordt om één ladder stapsgewijs te beklimmen. Gaandeweg zal het de geduldige lezer duidelijk worden, dat er vervolgens niet één maar twee ladders blijken te zijn: één omhoog en één omlaag.

Tien treden omhoog en tien treden omlaag. Pas als de lezer deze beide ladders zowel beklommen als afgedaald heeft zal duidelijk worden, dat er ook nog andere figuren mogelijk zijn. We kunnen deze treden ook in een cirkel neerleggen. Om bij de beeldspraak te blijven: misschien gaat het hier om touwladders. Maar hoe dan ook: de tien treden omhoog kunnen, evenals de tien treden omlaag, evengoed als een cirkel gezien worden - twee cirkels met tien "treden" dus.

Als de lezer, die er inmiddels niets meer van begrijpt, omdat dit allemaal volkomen abstract is, inmiddels toch nieuwsgierig begint te worden en wil weten waar dit over gaat, zal deze eerst de eerste tien treden omhoog moeten gaan (Deel I) en dan de tien andere treden weer omlaag (Deel II). Pas daarna, na het lezen van deze twee maal tien treden, zal de cirkel ook voor de lezer gaandeweg rond beginnen te worden.

Dr. Siebe Drieman

DEEL I
de geboorte van de concrete wereld

I ANGST

Het is door de angst voor chaos dat vorm en herkenning gezocht worden, om via de bekende symbolismen als taal en spraak orde te scheppen.

De imitatie-drang die door deze angst veroorzaakt wordt, veroorzaakt actie.

De acties die wij ondernemen worden vanaf de geboorte beloond of bestraft en wij realiseren ons niet dat beloning en straf deel uitmaken van hetzelfde principe.

De pasgeborene krijgt meteen met deze tegenstellingen te maken, want de contrasten ná en vóór de gelukzalige periode in de baarmoeder, zijn enorm.

Het warme badje lijkt op het bekende gevoel van vóór de geboorte, maar uit het badje lijkt het de absolute tegenstelling.

Vóór de geboorte bestond geen honger, maar nu is het een wederkerend verschijnsel.

Het warme gevoel in bad en het drinken van de (moeder-)melk, worden als hoogtepunten op de dag, en als een beloning ingeprent.

In zo een proces, waarbij duidelijk wordt wie welke conditie schept om een klimaat te creëren voor zuigeling en kind, groeit het vertrouwen in de ouders, die over het algemeen hun wijsheden putten uit overgeleverde verhalen en uit boeken.

Het kind groeit op, en door zintuiglijke gewaarwording, plus de toename van abstracties, wordt een wereld gevormd, die gezien en gevoeld wordt als concreet.

DE VERWARDE GEEST

Wanneer al het concrete herhaling en herkenning is, en al het kenbare een herkenningstermijn nodig heeft om de opbouw van chronologisch gerubriceerde abstracties te combineren om vorm te kunnen geven aan actie, dan zou het ook wel eens mis kunnen gaan in dit proces. Wie ooit onder narcose, hypnose of in slaap is geweest, weet niet zeker in welke werkelijkheid hij of zij terechtgekomen is bij het ontwaken.

De verwarde geest!

Wanneer het klimaat verandert, wordt *herkenning* moeilijker. Mensen die na zoveel jaar afwezigheid hun vaderland bezoeken, hebben herkenningsproblemen vanwege de klimaatsveranderingen. Waar men vroeger op grasland speelde, is nu een voetbalstadion geplaatst en de kerk op de hoek is omgetoverd in een parkeergarage. De herkenning bestaat door herhaling dus door referentie. Wat vast opgeslagen lijkt te zijn verandert voortdurend. Onze *her-inneringen* gaan een eigen leven leiden. Wanneer wij niet regelmatig geconfronteerd worden met de plaats in de ruimte die wij ons voor de geest proberen te halen ontstaat chaos. De afwijking van de herhaling. Eénmaligheid betekent chaos en is onkenbaar. Dit kan angst veroorzaken. Twee keer chaos schept herkenning en duidelijkheid, waardoor chaos haar betekenis verliest. Deze duidelijkheid wordt ervaren en beoordeeld als geluk of ongeluk. Acceptatie van éénmaligheid is acceptatie van chaos. Vanwege deze acceptatie is herhaling en herbeleving van hetzelfde niet meer noodzakelijk. Daar wij als enige referentie het verleden hebben, denken wij dat, door voorstelling van het klimaat, belevingen te herhalen zijn die wij als gelukkig hebben ervaren. Het verleden speelt in het acceptatieproces van éénmaligheid een belemmerende rol. Maar hoe kunnen we ons een klimaat voorstellen, wanneer wij weten dat het voortdurend in verandering is, en hoe kunnen wij ons een klimaat voorstellen wanneer ons bekend is dat de *her-innering* van het kenbare subjectief en veranderlijk is?

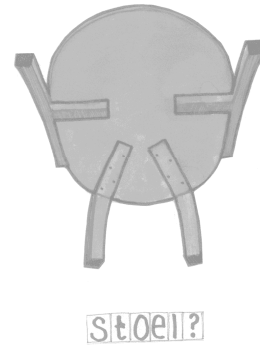
II OORDEEL

Een stoel is een stoel, soms van hout maar soms ook niet.

Een kind relateert het verschijnsel stoel aan de stoel die het kent in de huiskamer thuis of bij opa en oma in huis.

Wat is een stoel? Kun je op een stoel zitten? Dan kan alle materie stoel zijn want op alle materie kun je zitten. Alles hangt af van de omschrijving.

Een foto van een stoel is, in eerste instantie, een foto, maar binnen het kader van het denken in beloning en straf, zal de goede oplossing wel in de richting van de stoel wijzen: Foto is fout; stoel is goed!

Symboliek sluipt het leven van het kind binnen We noemen deze: een ontwikkeling in correct symbolisch denken. Correct, omdat de herkenning van “anders” op dat moment binnen het referentiekader niet mogelijk is.

Wij geven een omschrijving van een stoel die past in ons praktisch bestaan. Door groei in kennissen abstractie en vermogen, groeit een samenhang tussen linker- en rechter hersenhelft.

Deze samenhang is mogelijk door de groei van de hersenbalk die als verbinding tussen links en rechts alle inkomende prikkels doorstuurt.

Ordering vindt dan plaats in de linkerhelft van de hersenen onder het hoofdstuk cognitie of cognitieve vaardigheden.

Eén van de belangrijke ordeningen die wij zijn gaan waarderen, is de beoordeling van tijd. Nacht en dag zijn in tegenspraak met elkaar wanneer wij constateren dat van beiden geen omschrijving kan worden gegeven vanwege het feit, dat zelfs binnen het kader waarin ze bestaan (de concrete wereld) ze subjectief en plaatsbepaald zijn.

De indeling in jaar, maand, dag en uur is een bedenkensel om structuur aan te brengen uit angst voor chaos. Per cultuur zijn verschillende oplossingen bedacht om aan de hand van inventarisatie

Als we echter kunnen relativieren, door het geluk niet van alle omstandigheden te laten afhangen, zullen de beslissingen gevoed worden door het 'zijn'. Als we inzien dat het leven ook gewoon door kan gaan, als we niet dat ene huis, die baan of die snelle computer, enz. hebben, zullen we nog steeds allerlei dingen *doen*, maar die zijn dan geïnspireerd door het 'zijn'.

van gebeurtenissen in de ruimte een ritme te ontdekken dat je "tijd" zou kunnen noemen. Regentijd, lente, happy-hour, vóór de oorlog, etc. Met behulp van zulke tijdbepalingen kan men dan vaststellen of beloning dan wel straf moet worden uitgedeeld. Op deze wijze kan men verwachtingen afdwingen.

stoeit!

STEREO-TYPE

Hoe kan een syndroom of kwaal beoordeeld worden op basis van een stereotypering?

Alle repeterende vormen bestaan uit angst voor chaos. De herhaling is de invulling van het oordeel over tijd, om deze aan de hand van handeling duidelijk, overzichtelijk en concreet te maken. Herhaling is een poging tot nabootsing en kan alleen maar mislukken, omdat alles Eén is en van alles maar één is. Repeterende vormen zijn werkelijk, maar alleen van betekenis in het onthechtingproces. Wanneer repeterende vormen afwijken van het gangbare, wordt de repetitie van het afwijkende gezien als stereotype gedrag. Klaar is Kees: de diagnose is gesteld!

III. DUIDELIJKHEID, ZEKERHEID, HOUVAST.

De acties die gerelateerd worden aan de tijdsbepaling kunnen nu vanuit een bepaalde starheid worden vormgegeven waar conclusies en uitkomsten ... uitkomst bieden.

Daar is dan het overzicht dat wij als duidelijk, zeker en betrouwbaar ervaren .... de wetenschap.

In de wetenschap dat met een snelheid van 15 km per uur gefietst kan worden, is het mogelijk aan te nemen dat de afstand van A naar B (15 km), op de fiets kan worden afgelegd in ongeveer één uur.

Blijkt het zo te zijn dat een stevige wind opsteekt, dan moeten we al snel onze conclusie veranderen.

Wetenschap kan alleen maar bestaan door bepaling van condities voor een klimaat, van waaruit constatering en beweringen worden gedaan. Wetenschapsbeoefening binnen een omschreven klimaat dient de ontwikkeling van het relativiteitsbesef.

Zodra wetenschap veralgemeeniseerd wordt, en de stelling van de waarheid inneemt dreigt het organische uit het klimaat te verdwijnen:

De instituut-geworden wetenschap.

Gemakzucht en het beperkte denken van mensen, helpen een handje mee om via deze institutionalisering, regels te verzinnen die "de wet" en "de waarheid" belichamen.

We waren al gewend aan beloning en straf, nu wordt door optekening de waarheid nog eens bevestigd.

Regels zijn regels!

Het ontstaan van de zekerheid, de duidelijkheid en het houvast binnen een subcultuur.

KOE EN HAAN

Op een mooie lentemorgen ontmoet een haan een koe in het weiland.

Haan :Goede morgen, koe.

Koe :Goede morgen, haan.

Haan :Zeg koe, misschien kunnen wij wel vrienden worden, ik zal je meteen over mijzelf vertellen!

(zie ook **God-Ego-Heilige Geest**) Normen, wetten en waarden zijn het gevolg. Hoe meer regels, hoe meer gebrek aan vertrouwen ofwel angst. En ook: hoe meer regels, hoe meer we erin verstrikt kunnen raken.

Omdat we eigenlijk allemaal die momenten van onzekerheid, onduidelijkheid en gebrek aan houvast kennen, zou het inzicht kunnen groeien om dit mechanisme bij onszelf en anderen te onderkennen. Zo kan het begrip groeien voor hetgeen we niet kunnen begrijpen in onszelf of die ander. Kan dit leiden tot een afname van geweld?

Geen tegenstellingen – Tegenstellingen – Begrip voor de drang naar orde en

Grijs – Zwart en wit – Zwart = wit

Zowel zwart en wit, als ook alle andere dualiteiten, zoals 'hoog en laag', 'warm en koud' kunnen als tegenstellingen, maar ook als verschillende waarden op eenzelfde schaal gezien worden. Immers, wanneer een waarde alleen subjectief en door de context bepaald kan worden, is zij slechts relatief. 4°Celsius na een periode van vorst zal als aangenaam, maar in de late avond van een zomerse dag als kil ervaren worden.

De benoemde waarden zijn niet meer dan de drang naar orde.

Hebben – Zijn – Doen

"To be or not to be that is the question". Deze uitspraak lijkt van een andere wereld te zijn dan "to do or not to do" en "to have or have not". De dagelijkse praktijk lijkt de wereld te zijn van het 'doen' en 'hebben'. We worden opgeslokt door wat er allemaal moet gebeuren en wat we nodig hebben.

Het streven naar doelen, zoals een baan, een huis, kinderen, maar ook het willen bemachtigen van allerlei dingen, leidt ons naar de wereld van het 'hebben'. We *hebben* een huis, kinderen, een baan, een computer. Daar moeten we van alles voor *doen*. Diploma's, een netwerk om de juiste baan te bemachtigen of een ander voordeel te kunnen bemachtigen. De dingen die we *doen*, worden dan ten dienste gesteld van wat we willen *hebben*. Zo kan het zelfs zo ver gaan, dat ons idee over orde, rechtvaardigheid en eerlijkheid hieraan ten dienste worden gesteld.

iedereen anders is, er eigenlijk geen groepen van waardigen en onwaardigen gevormd kunnen worden. Er is niemand die de gelijke kan zijn van een ander. We blijven ver-gelijken, we blijven verre van gelijk.

De acceptatie van het anders-zijn kan uitkomst bieden door het besef, dat omdat we anders zijn, ook anders doen. [Tegelijkertijd betekent dit ook, dat we juist niet van elkaar verschillen; onze overeenkomst is juist dát we van elkaar verschillen.] Het wegnemen van de angst om buiten de groep te vallen levert veel vrijgekomen energie op om gemakkelijker in balans te blijven.

Ruimtelijk denken – Concreet denken – Acceptatie van beiden en

Geen waarheid – De waarheid is orde en bestaat – Alles is waar

Hoewel er verschillende interpretaties van hetzelfde bestaan, is het wellicht mogelijk om in de richting van de opsomming van feitelijkheden tegenover de subjectieve beleving te wijzen. Zelfs de feiten kunnen voor iedereen anders geïnterpreteerd worden. Wat de één als een feit erkent, is voor de ander een interpretatie van een feit. Het zegt eigenlijk niet meer en niet minder van hetgeen beschreven of ervaren wordt, maar net zoveel (of weinig) van de waarnemer. Deze discussie is in een aantal filosofische stromingen al uitgediept.

Deze ideeën kunnen ons tegenover elkaar zetten, maar het zou wel eens kunnen zijn, dat de verschillende belevingen op verschillende niveau's hun geldigheid hebben.

Het kunnen accepteren van het bestaan (tegelijkertijd) van verschillende niveaus van betekenissen kan grenzen verleggen of doen vervagen.

Onvoorwaardelijke liefde – Angst – Begrip voor het onbegrip

Iemand onvoorwaardelijk liefhebben, ofwel niets van iemand verlangen, kan alleen in afwezigheid van angst. Als er nergens voor gevreesd wordt, is het mogelijk de ander te nemen zoals hij is. Op het moment dat eerst aan voorwaarden gedaan moet worden, gaat het niet meer om wie iemand is, maar om wat hij doet. De angst voor mislukking, afwijzing of verlating doet ons – voor de zekerheid, duidelijk en houvast – de voorwaarden (op)stellen.

Op de boerderij draag ik een enorme verantwoordelijkheid. Bij de eerste zonnestralen rek ik mij uit en begin uit volle borst te kukelen en te kraaien. De boer weet dan dat hij moet opstaan om jouw soort te melken en kan dan, op tijd, de met melk gevulde bussen langs de kant van de weg zetten zodat ze kunnen worden meegenomen door de melkauto. Je hoort wel; ... zonder mij zou de boel hier aardig in de soep lopen!

Koe :Tjonge, wat geweldig, haan! Mijn bestaan ziet er wel anders uit. Ik geef alleen maar melk en zo nu en dan krijg ik de kolder in de kop, dan begin ik te springen en te dansen, de melk wordt zuur, de boer razend, kortom ... één en al ellende!

Haan :(met misprijzende blik) Wat eigenaardig, koe, nee... ik denk niet dat wij ooit vrienden kunnen worden...

IV. SUBCULTUUR

De subcultuur ontstaat door de vorming van een zogenaamde vriendenkring ten overstaan van een zogenaamde vijandenkring. Door de creatie van "de vijand" krijg je een overzicht in kleinere kring, die zich bedient van een norm en jargon binnen een culturele omgeving en achtergrond. Oorlog is niet zo zeer een kwestie van goed en kwaad, maar een kwestie van botsende subculturen. Deze subculturen zijn dusdanig geïnstitutionaliseerd dat het bewustzijn ten ene male ontbreekt, dat binnen "eigen" cultuur of schijn democratisch bestel, zij zichzelf (ook) schuldig maken aan oorlogsvoering en geweldpleging. Oorlog met bommen en geweren lijkt veel ernstiger en gruwelijker. Instandhouding van goed en kwaad in eigen cultuur bestaat vanwege het gebrek aan enige vorm van zelf-relativering.

Allerlei machten kunnen dan plannen realiseren, die de doctrine en/of gedachtegoed dicteert.

Het maakt niet uit of door onderdrukking van een despoot een subcultuur ontstaat, of door een schijn democratie. Beide zijn dicterende instituten.

De V.S. hebben altijd vijanden en oorlog nodig gehad om het volk te

laten geloven dat alles buiten de V.S. gevaar betekent en ondemocratisch is.

Hand op het hart bij het zingen van het volkslied, terwijl de wanorde in alle staten zichtbaar en voelbaar is. Liever een jokkende president dan acceptatie van andere denkwijzen. Het nationalistisch denken blijft een fictieve pleister op een miserabel bestaan, vanwege het feit dat, oorzaak en gevolg uit dezelfde beleving voortkomen.

Een eeuwenoud voorbeeld van organisch gevormde gedachten, die zijn komen vast te zitten, is in de dogma's van veel godsdiensten te vinden. De religie als filosofie die een aanname heeft vanuit welke de aanleiding bestaat een flexibel en creatief leven te leiden, bestaat niet meer zodra beloning en straf, de hel en verdoemenis gepredikt worden. Instituten zijn te herkennen aan een hiërarchische structuur.

V. GOED EN KWAAD.

Goed en kwaad zijn altijd gerelateerd aan de subcultuur waar zij tot bloei komen. Goed en kwaad zijn bedenkensels die voortkomen uit de combinatie van het oorzaak-gevolg- en het beloning-straf-mechanisme. Zo bestaat er goede muziek en slechte muziek, goede smaak en slechte smaak. Maar is dat werkelijk zo? Hebben 'goede' smaak en 'goede' manieren te maken met een werkelijk betere ontwikkeling?

Alleen door verfijning van de zintuiglijke waarneming is het mogelijk het spectrum van de Herkenning te vergroten. Dit is een cognitieve ontwikkeling. Geen ontwikkeling in ruimtelijk inzicht. In tegendeel! Herkenning van de 6^e symfonie van Bruckner zegt alleen iets over het parate geheugen van opgeslagen en gerubriceerd repertoire.

Herkenning van verschillende uitvoeringen van deze symfonie, en herkenning van de stijl zeggen alleen iets over de herkenning van het ingeprente. Niets over muzikaliteit en zeker niets over creativiteit.

Omdat wij verschillen kunnen opmerken tussen uitvoeringen van eenzelfde muziekstuk van b.v. verschillende orkesten, profileren wij ons graag door aanmatiging van een mening. Het is prachtig, of het is schandalig slecht. Naar de achtergrond wordt niet gekeken.

'fout'. Het paradoxale is dat we met zekerheid stellen, dat Jezus Christus het 'goede' vertegenwoordigde, maar de vaststelling van wie nu eigenlijk de 'fouten' waren nog steeds voor veel verwarring zorgt. Dat de ouders (wie waren overigens de echte ouders?) het hebben gedaan was 'fout', maar tegelijkertijd wordt geloofd, dat het maar 'goed' was, dat het gebeurd is, anders was er geen verlossing geweest...

Een ander gevolg van dit mechanisme van het denken in 'goed' en 'kwaad' is het besef, dat Christus enerzijds staat voor *on*voorwaardelijkheid, terwijl er anderzijds door de interpretatie van 'de verlossing door het kruis' een voorwaarde wordt gesteld, namelijk dat aan de voorwaarde van het offer moet worden voldaan, alvorens door God geaccepteerd te kunnen worden.

De Heilige Geest is het symbool voor het realisatieproces. Als 'realisator' (tegenwoordig zouden we het een 'procesbegeleider' kunnen noemen), niet alleen in de zin van iets creëren, maar ook in de zin van het groeiende besef (dubbele interpretatie) is Hij een gids door het leven. De Geest is Degene die zowel de goddelijke (zoals die is) als de concrete wereld (zoals we die ervaren) kent. Hij is in staat om ons bewust te maken van (het bestaan van) beide werelden zonder daar een waardeoordeel over te geven. Zonder ook onze 'ware' aard te benoemen of omschrijven.

Alles is één – Exclusiviteitdrang – Iedereen is anders

We weten dat iedereen anders is. Omdat we leven in relativiteit hebben we voortdurend de neiging om iemand met een ander in verband te brengen, ofwel te vergelijken. Al snel ontstaat dan het idee, dat iemand beter of minder is dan die ander. Vervolgens volgen we onze voorkeuren en wenden ons af van de één en sluiten ons aan – en identificeren ons zelfs – met de ander. We sluiten sommigen uit. In de meeste gevallen worden dezen nog wel gedoogd, maar alleen als we er geen last van hebben. Of we stellen voorwaarden, waaraan we moeten voldoen om er toch nog bij te mogen horen. Omdat niet alleen de ander, maar ook wijzelf ons dit opleggen, ontstaat de jacht naar het te bereiken doel en raken in de wereld van het 'hebben' verzeild.

Door het kwalificeren van elkaar gaan we voorbij aan het feit, juist omdat

als 'design' op. De cirkel is ook hier weer rond: op het moment dat bevestiging gezocht wordt van de creatie, is er weer een doel bereikt. De creatie kan dan nog steeds origineel zijn, maar de maker blijft op de groene schijf steken.

**God (Christus)– Ego (Duivel-diabolisme,-dualisme– Christus<-
>Antichrist) – Heilige Geest**

Het beeld dat we al dan niet van God hebben, verschilt per individu. Vanuit onze eigen beleving hebben we een idee gevormd wie of wat God is, of wat Hij betekent. Het beeld dat we ons eventueel van God hebben opgebouwd is er per definitie één waaraan ons ego aan vastklampt. Maar, stel dat God is, dan is God dat los van elk oordeel, van elke beoordeling, zelfs ten aanzien van zijn bestaan. Als Hij is, dan is Hij zoals Hij is, en niet zoals wij denken zoals Hij is. God is onvoorstelbaar. Vandaar, dat velen niet in een God kunnen geloven. Maar, ook dit 'niet-geloven' is slechts een subjectief beeld. Heet zijn van het onvoorstelbare staat echter op zichzelf, los van elk beeld, dat een individu er zich al dan niet van kan vormen.

Net zo goed zijn wij ook wie wij zijn, en niet zoals wij denken wie wij zijn. Het raadsel van dit leven is, dat we nooit los kunnen komen van ons ego (zelfbeeld) en daar onze 'ware' aard voor in de plaats kunnen stellen. De werkelijkheid is de spiegel van onze geest. De mate van (zelf) bewustheid is bepalend voor wat wij als werkelijkheid of waarheid zien. Zo kunnen we verward zijn door de gedachte dat we een lichaam of een ego *zijn*. Maar misschien is het wel zo, dat we een lichaam en een ego *hebben*, maar het niet zijn.

In vrijwel alle godsdiensten bestaan heiligen. De Christus is de centrale figuur van het christendom. De Christus is het symbool voor de onvoorwaardelijke Liefde. Het beeld dat echter over Hem ontstaan is, zou ook wel eens een beeld kunnen zijn, dat door het ego ingekleurd is, zodat wie Hij werkelijk is, nog steeds daardoor versluierd blijft. Vanuit de wereld van het dualisme, is Christus geplaatst in het kader van 'goed' tegenover 'kwaad'. Hij is in dit perspectief vernederd en het slachtoffer geworden van misdadigers. Jezus was 'goed' en de misdadigers waren

De voorbeschouwing van een concert, dat zal worden uitgevoerd door een Chinees folkloristisch muziekgezelschap in een gerenommeerd theater, schiet te kort om bij een aantal geïnteresseerden het referentiekader en de cultuurfilosofische achtergronden van de muziek en de muzikanten over te brengen. Het vermogen (door rubricering) het verschijnsel als opzichzelfstaand in te prenten, levert de situatie op, dat de voorbeschouwing de herkenning en beleving van het concert geworden is.

VI VOORSTELBAARHEID

Het is voorstelbaar dat binnen het concrete denken de cognitieve vaardigheden worden aangewend om het ego te versterken. Dat betekent dat de mensen met de sterkst cognitieve ontwikkeling en mogelijkheden, vaak de macht en de touwtjes in handen hebben. De doelmatigheid van het concrete denken komt tot uiting in een exclusiviteitdrang die zijn weerga niet kent en zet daarmee het proces van obscurantisme in werking.

Met opzet informatie achterhouden, slechte of géén scholing toestaan en het gebruik van de media om het volk te bespelen, komt voortdurend voor.

Laat een onbekend kunstenaar een prijs winnen en maak melding hiervan in de bladen. De marktwaarde van haar of zijn creaties is in één klap astronomisch gestegen en de verkoop hiervan geen enkel probleem.

De kunstenaar is een instituut geworden; instituut en ego zijn gelijk. Dat het ego een creatie is van ontelbare interpretaties van de buitenwereld is wel duidelijk maar dat we zelf zijn gaan geloven in een zogenaamde persoonlijkheid komt omdat ons niet anders dan het correct symbolisme bekend is. Dát is wat nu eenmaal herkend wordt. Het ego neemt geen eigen beslissingen, want iedere beslissing is voorstelbaar binnen het concept dat gehanteerd wordt. Zodra er afwegingen moeten worden gemaakt worden calculaties gedaan, die alleen maar in een bekende (voorstelbare) omgeving

kunnen werken.

Duidelijk wordt dat het concrete denken en het daarmee onlosmakelijk verbonden ego een leven geeft dat wel werkelijk is maar waar geen sprake kan zijn van creativiteit.

JAN

Zaterdagochtend was Jan altijd vroeg uit de veren, het was zijn visochtend. De verkwikking van het visavontuur woog ruimschoots op tegen het vroege uur en de korte nacht.

Zuidwester opgezet, oliejas en rubber laarzen aan, daar ging Jan, op de fiets, naar het kanaal.

Even pieren steken en dan maar eens kijken of ze wilden happen...

Jan was vanochtend niet de enige bij het kanaal, afgezien van één of twee gevederde mede-vissers, zat een groep van zes *vreemdelingen* met de hengels in het water.

Jan was verbaasd zo'n grote groep aan te treffen op dit uur, maar onverstoort ging hij met zijn koffertje en hengel op zijn vaste stek zitten.

Het zat mee vanochtend ... de ene vis na de andere diende zich aan en in korte tijd spartelde een klein dozijn baarsachtigen in het netje, dat hij aan de kade had bevestigd.

Terwijl zijn ene oog de dobber in de gaten hield, was zijn andere oog nog gericht op de vreemde vissers, die tot zijn verbazing nog geen schol aan de haak hadden geslagen, ondanks het feit dat de visvereniging flink had uitgezet.

Na ruim een uur zich te hebben afgevraagd hoe het mogelijk was dat deze vissers onsuccesvol waren, besloot Jan er toch maar eens een bezoekje aan te wagen.

"Goeie morgen," begon Jan toen hij bij de vissers was aangekomen. Het zestal zat zwijgend naar de steeds wijder wordende ringen rond de dobbertjes te turen.

"Mag ik u vragen hoe het komt dat u nog steeds niets gevangen heeft?"

"Natuurlijk mag dat," antwoordde één van de zes, "maar ga eerst eens bij uzelf te rade waarom uw net zo vol is."

perspectief. Voor niemand zal de voorstelling hetzelfde zijn. Er is een onvoorstelbare hoeveelheid aan belevingen, die allemaal met het zelfde materiaal ontstaan zijn. Immers, de acteur of muzikant heeft maar één versie van zijn rol neergezet, maar die is door alle aanwezigen anders ervaren.

Als we dus in de meetbaarheid van de gebeurtenissen blijven hangen – zie "Goed en kwaad" in deel 1 van het boek – gaan we voorbij aan de belevingen die we allemaal ervaren. Zo kan een uitvoering van de leerlingen van de muziekschool het publiek in vervoering brengen, terwijl het publiek door de 'perfecte' uitvoering van een gerenommeerd ensemble niet geraakt wordt.

De ervaringen zijn altijd subjectief en onvoorstelbaar.

Creativiteit – Nabootsing – Geen herkenning

Omdat we opgroeien in een wereld, waar we door beelden, die ons voorgehouden worden (voorbeelden) duidelijkheid verkrijgen, hebben we een sterke neiging om ons vast te houden aan die beelden. We treden in de voetsporen van anderen, zowel bij ons denken als in ons handelen.

De acceptatie van de herhaling, zoals in de woningbouw en ook het beperkte scala aan vitragegordijnen, geeft aan, dat nabootsing een kader en houvast kan geven. Het bezorgt ons een subcultuur waar we in verzeild raken. Maar op het moment dat we het niet willen accepteren, lukt dat niet als alleen maar 'het willen ontsnappen' de drijfveer is. De creativiteit ontstaat pas als we het bestaan van de nabootsing erkennen en – zonder exclusief te willen zijn – op zoek gaan naar iets anders. Of we dit vinden (zie 'Proces...') is eigenlijk niet van belang. Zolang de nabootsing als een middel en niet als een doel wordt ervaren, maakt het al niets meer uit.

Vitrage kan erg gezellig zijn...

Iets wat zojuist gecreëerd is, is nog niet eerder gekend en daarom nog niet *herkend*. Chaos en creativiteit zijn eigenlijk hetzelfde. Het grappige is, dat het eerste meestal een negatieve, en de laatste een positieve betekenis met zich meedraagt (zie 'Oordeel')

Het streven naar creativiteit als zijnde exclusiviteitdrang levert statements

betekenis hebben van 'de impact wegnemen', maar ook in die van 'het in verband brengen' van die chaos met de orde.

De dubbele interpretatie is bij de dualiteiten een middel om de angst te overwinnen, zonder tegen die angst te hoeven strijden.

Proces – Doelgericht – Aanleiding

Het stellen van doelen is de aanleiding voor het maken van een keuze. De keuze voor het één wijst het ander af op het moment dat we ons een doel hebben gesteld. Daartegenover hoeven we, als we geen doel nastreven, geen keuze te maken vóór het een en dus tégen het andere. Beide mogelijkheden zijn een optie.

We maken voortdurend keuzen. Het verschil tussen het doorlopen van een proces en het najagen van een doel is, dat de keuze die gemaakt wordt een keuze zal zijn over wie je wenst te *zijn*, in plaats van wat je wilt *hebben*.

De gebeurtenissen of ervaringen zijn dan een aanleiding om in het proces te stappen en op een creatieve manier er aan deel te nemen. Maar op het moment, dat er een doel gesteld wordt, is er een aanleiding om een norm en een kader vast te stellen, waarin dit doel veiliggesteld kan worden. De keuze heeft dan een andere drijfveer: de begeerte om het doel te bereiken.

Onvoorstelbaarheid - Voorstelbaarheid – Materiaal

We leven voortdurend tussen de voorstelbaarheid en de onvoorstelbaarheid. De voorstelbaarheid wordt opgebouwd door de herkenning van het in het verleden ervaren én door overdracht via opvoeding en opleiding. De onvoorstelbare zaken zijn – omdat ze niet voorstelbaar zijn – eigenlijk niet aanwezig. We noemen sommige gebeurtenissen 'onvoorstelbaar' omdat we ons niet voor hadden kunnen stellen, dat zoiets zou kunnen gebeuren, maar ... het is dan toch gebeurd.

Als we een voorstelling maken, bijvoorbeeld in de muziek of het toneel, wordt een draaiboek gemaakt van alle gebeurtenissen, die de voorstelling completeren. Als alles gelukt is, zeggen we dat de zaak goed verlopen is. Alle gebeurtenissen zijn meetbaar, zoals het licht, de toonhoogte, de verstaanbaarheid, enz. Maar een ieder ervaart de voorstelling vanuit zijn

Jan dacht even na: "Geluk denk ik," zei Jan.

"Kijkt u eens." Eén van de vis-enthousiastelingen haalde zijn hengel op.

"Maar ...," stamelde Jan, "er zit helemaal geen haakje aan!"

De *vreemdelingen* moesten een beetje lachen, aan geen van de andere hengels was een haakje bevestigd.

"Vissen die happen willen, hebben geen haakje nodig," voegde één van de zes er nog aan toe.

Jan stond te tollen: "Wie is er nu getikt? Jullie of ik?"

"Zes tegen één," sprak de eerste visser, "daar zou ik maar eens over nadenken!"

VII. NABOOTSIING.

De angst verstoten te worden door de omgeving leidt tot na-aperij en nabootsing.

De omschrijving van nabootsing zou kunnen luiden: nabootsing is het gedrag dat voortkomt uit het concrete denken, waarbij de angst om buiten de subcultuur te vallen, in ieder moment de actie bepaalt. Niet anders dan wat wij bij dieren instinctmatig gedrag noemen. Een voorbeeld is dat schapen dom zijn en papegaaien te veel kletsen.

De reclameslogan van de Bond Tegen Het Vloeken: "word geen naprater" is met deze inzichten enigszins lachwekkend te noemen, maar geeft ook een beeld hoe mensen vast kunnen komen te zitten in de dogma's van een instituut.

Men beweert dat niemand oorlog wil. Maar, wat is dan de te bewandelen weg naar een leven zonder geweld? Wanneer nabootsing oorzakelijk geweld veroorzaakt, dan zou een wereld zonder nabootsing in eerste instantie creatief - en dientengevolge zonder geweld zijn.

Buiten het oorzakelijk denken onderscheidt de mens zich alleen van het dier door de stap naar het creatief en ruimtelijk denken te

kunnen maken. Zij wil 'feitelijk' deze stap wel maken, maar durft 'eigenlijk' deze niet te nemen.

DE NATUURLIJKE AFWIJKING

En dan wijkt de herhaling af van de oervorm zodat de cel afsterft .

Wanneer de cel niet zou afsterven en de celdeling zou blijven doorgaan ontstaat een tumor. Omdat alleen door herhaling materie kan worden gevormd blijft de celdeling doorgaan. De tumor is een voortdurende herhaling van celdeling. Maar ik leef!

De afwijking van de oervorm is de betekenis van chaos. Chaos wordt niet geaccepteerd en daardoor ontstaat kanker. Alles wat niet herkenbaar is heet chaos. Al het kenbare heet herhaling.

Een lichaam bestaat bij herkenning en herhaling. Een lichaam bestaat ook bij acceptatie van verandering. Dit geeft spanning vanwege het feit dat DNA een voortdurende herhaling van hetzelfde is. Op het moment dat cellen moeten verouderen, en af moeten sterven, sluipen de fouten in de kopie. De cellen sterven af of ze gaan een eigen leven leiden wat resulteert in een tumor.

Ons lichaam is herkenning en herhaling, maar het klimaat waarin wij verkeren verandert voortdurend. Al het concrete is herhaling. Moeten wij daarom zoeken in het remmen van de herhaling in celdeling om van kanker te genezen, of moeten wij zoeken in de richting van de acceptatie van chaos en voortdurende verandering?

VIII. DOEL

Ons doel is om meetbaar te groeien door op te gaan in een voortdurende competitie met anderen die gedreven wordt door een drang naar exclusiviteit. Deze drang wordt verlangd en gestimuleerd door de omgeving waar wij in verkeren.

De problemen die deze competitie met zich mee brengt zijn enorm en beheersen ons hele leven.

gezegd: de norm, die gesteld wordt, waarmee beoordeeld kan worden of iets chaos is of orde, is eigenlijk geen norm, juist omdat die norm zo kan verschillen en door zijn veelheid geen betekenis kan hebben. Doordat er vele omschrijvingen van het woord chaos bestaan, kunnen al die betekenissen, die in wezen bedoeld zijn om orde in de chaos (ook letterlijk) te scheppen, op zich al een chaos zijn. Het lijkt dus een stelling te zijn, die in zijn eigen staart bijt... De omschrijving zou een orde moeten opleveren, maar zou ook chaos kunnen veroorzaken.

Op het moment, dat we iets onvoorstelbaars meemaken hebben we iets nodig. Liever natuurlijk iemand, maar bij afwezigheid van hulp zoeken we iets herkenbaars, een associatie, om dat onvoorstelbare een plaats te geven. Maar op het moment, dat het een plaats heeft, is het geen chaos meer (twee keer dezelfde chaos is herkenning). Bovendien is de associatie er een uit het verleden (de associatie van de toekomst bestaat nog niet) en daarom kan die associatie gemakkelijk een valkuil zijn. Immers, iets wat ergens op lijkt, kan in wezen toch anders zijn, omdat de context en de omstandigheden anders zijn. Op het moment, dat we iets herkenbaars zien en er op dezelfde manier op reageren als destijds (toen de associatie ontstaan is) zal blijken dat die associatie wel een beetje kan helpen, maar je ook een andere kant op kan sturen.

Alle momenten, ook de onvoorstelbare, gaan voorbij. Dit kan een troost zijn. Maar niet als we ons bedreigd blijven voelen, of er geen vat op kunnen krijgen. Op dat moment slaat de angst toe: angst voor herhaling van een eerder beleefde ontwrichting, of zelfs angst het niet te kunnen overleven. We hebben te maken met de chaos, die de drang naar orde veroorzaakt, maar tevens met de drang naar orde, die het voortdurende bestaan van chaos aantoon.

Als we afstand kunnen nemen, kunnen relativeren, ontstaat er ruimte voor de dubbele interpretatie. Het woord 'relativeren' kan dit duidelijk maken. Het heeft niet alleen de betekenis van het wegnemen van de ernst, of zelfs het bagatelliseren van de situatie, maar het heeft ook de betekenis van het in verband brengen van de mensen en gebeurtenissen. Het scheidt een relatie, een verbinding, die ons uiteindelijk kan leiden tot een gevoel van eenheid, het wegvallen van grenzen. Als we het over de dubbele interpretatie hebben, zal het relativeren van de chaos niet alleen de

**Het model uit 'Vervreemding' verder uitgewerkt.
(door Hendrik Jan Lindhout)**

De metaforen, die in het model genoemd zijn, zijn verschillende facetten van ons leven. Deze kunnen verschillende situaties het mechanisme van oorzaak en gevolg in gedachten, woorden en handelingen, begrijpelijk maken.

Om het spel in de praktijk steeds paraat te kunnen hebben, helpt het als we die metaforen wat nader bekijken, zodat ze als een soort memo in ons geheugen aanwezig zijn. Op het moment dat er zich een onvoorstelbare situatie voordoet, waarbij niet meteen een beslissing gevonden wordt, maar wel genomen moet worden, kunnen onze gedachten met deze bagage snel de verbinding leggen, tussen wat er aan de hand *lijkt* te zijn, en wat er *lijkt* te moeten gaan gebeuren versus wat er aan de hand *is* en wat er *moet* gebeuren. Daarbij is de innerlijke rust, die we hierdoor wat gemakkelijker kunnen bewaren hartelijk welkom!

Chaos – Orde – Dubbele interpretatie.

Begrijpen dat de drang naar orde bestaat, is voorstelbaar, maar de chaos accepteren is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Het leven is zo gemakkelijk, als we alles op orde hebben. Juist op het moment, dat we alles onder controle denken te hebben, komt het onverwachte om de hoek kijken. Juist omdat het onverwacht is, kun je er nooit op anticiperen, want als dat zou kunnen is het niet meer onverwacht en daarmee ook geen veroorzaker van chaos.

Wat is chaos eigenlijk? Chaos zal voor velen een verschillende betekenis hebben. Voor de één is chaos datgene wat voor een ander een vibratie van orde is. Sommigen raken van slag als de auto niet op de vertrouwde plek voor de deur geparkeerd kan worden, terwijl een ander het geen probleem vindt.

Zo zou je kunnen stellen, dat iets kennelijk alleen maar dié betekenis heeft, die iemand er aan geeft. Het geven van een betekenis heeft te maken met het scheppen van een orde, maar het geeft ook aan, in hoeverre iemand de (onverwachte) veranderingen aan kan. Anders

Wanneer wij ons doel bereiken en het succes hebben dat wij ons hadden voorgesteld is, dan zijn onze problemen opgelost....Denken wij...

De materiële welvaart zal ons ten deel vallen en wij worden dan beloond door de omgeving met maatschappelijk aanzien en status.... Denken wij...

Alle onderscheidingen, prijzen en schouderkloppen moedigen ons aan in deze competitie te geloven.

Alle actie is er op gericht om doelgericht de top te bereiken. Ieder feestje, iedere ontmoeting en alle vrijetijdsbesteding staat in het teken van de ego-centriek: wie kan ik op welke wijze gebruiken in mijn wedijver?

De wedijver komt voort uit de verwachtingen, die ingefluisterd zijn door de omgeving, maar die via het ego geïnterpreteerd worden als eigen motivatie en bezieling.

In deze wereld van voorstelling en resultaat is alleen maar plaats voor hoogtepunten, die instant dieptepunten veroorzaken wanneer het iets anders gaat dan het verwacht of voorgesteld was.

IX. SUCCES

We hebben succes! Een prachtig huis om in te wonen, en gewaardeerd door de omgeving vanwege onze goede smaak.

Mooie kinderen die in de top van de sportclub meedraaien en musiceren op hoog niveau!

Leuke mensen in de omgeving met gelijke belangstellingen, met wie wij ieder jaar een abonnement op een serie van het Concertgebouworkest nemen. Wij volgen de exposities in den lande en blijven ook literair op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen. Eigenlijk kunnen wij ons geen prettiger leven voorstellen dan zoals het tot dusver gegaan is, het gaat goed!

Even afkloppen ...

Ja, we hebben het geluk gezond te zijn en gezonde kinderen te hebben.

Destijds hebben wij tijdens de zwangerschappen wel een vooronderzoek gedaan, zodat we zeker wisten dat wij geen kind met een afwijking zouden krijgen. Dáár moet je niet aan denken. Ik hoop dat mijn kinderen net zo'n gelukkig leven als wij zullen kunnen leiden. Wij hebben natuurlijk geprobeerd ze onze normen en waarden mee te geven en ik denk dat dat aardig gelukt is. Ze roken geen van allen, de middelste drinkt af en toe een biertje, maar die toestanden waar je over hoort met pillen en zo; daar hebben wij ze ver van kunnen houden. De oudste is bijna klaar met de studie en denkt er over om ons bedrijf over te nemen. Een verstandige beslissing ... Als hij dat doet, gaan wij reizen. Dat heb ik altijd al graag gewild, avontuur in een ander land en cultuur ...

AUTIST?

“Vrouw, ik word stapel krankjorem van dat jong met zijn gesprong en gefladder!...” Terwijl hij dat zei, trommelde vader met zijn vingers op tafel en duwde hij met zijn linker grote teen tegen de bovenkant van de neus in zijn schoen omdat het zo'n lekker krakend geluid maakte.

X. HEB IK EEN MOOI LEVEN GEHAD?

Ik wist dat ik dood zou gaan, maar dit is onvoorstelbaar. Ik heb mij nooit gerealiseerd dat in het aangezicht van de dood alles zou veranderen. Mijn eerste stap in de tijdloosheid is mijn eerste eigen beslissing en mijn eerste creatieve inzicht. Hiervan mag ik niets laten merken want dan is mijn hele leven helemaal voor niets geweest. Stel dat de buitenwereld mijn inzichten verklaart als een nutteloos leven ...

in de concrete wereld en zich niet realiseren al te leven in een wereld van ruimtelijk denken.

De tekst die op de schijven staat is het volgende:
(In cirkelvorm staan zowel op de groene als de rode schijf de 10 kernwoorden, die ook genummerd staan in dit boekje.)

In het hart van de groene schijf staat:

(I) Alle Angst is doodsangst. (II) Daarom geeft het oordeel over tijd, zelf en anderen (III) Zekerheid, duidelijkheid en houvast (IV) binnen een subcultuur (V) waar het noodzakelijk is om goed en kwaad te scheiden. (VI) Deze voorstelling van zaken is belangrijk om een oordeel te vormen (VII) om anderen aan te kunnen spreken op gedrag en fouten (VIII) die het doel in de weg staan (IX) een goed resultaat te verkrijgen. (X) Heb ik een mooi leven gehad? Ja, ga dan terug naar (I).

De groene schijf staat voor voorstelling, kenbaarheid, ego, instituut, product, concreet denken, wereld, materie (mater -> moeder -> moeder-aarde), linker hersenhelft en hiërarchie.

De blauwe schijf staat voor het moment van objectivatie, ofwel het scheiden van object en subject.: de hersenbalk, alle dilemma's en vragen.

De rode schijf bevat naast de tien onderwerpen, zoals die in deel 2 van de handleiding genummerd zijn, de volgende tekst:
Géén angst (I) levert de levensvreugde die (II) door acceptatie van zélf en anderen (III) chaos en onzekerheid teweeg lijkt te brengen, maar waar (IV) iedereen anders is, is geen (V) bevestiging van (VI) de norm mogelijk en levert een leven van (VII) louter creativiteit, (VIII) zonder doelen (IX) dat procesmatig verloopt; nu is de dood een geleidelijke overgang, (X) welkom onvoorwaardelijke liefde, chaos en creativiteit. De rode schijf staat voor: rechter hersenhelft, onvoorstelbaarheid, chaos, geen materie, creativiteit.

VERVREEMDING – HET SPEL

Inleiding

Vervreemding is een spel zonder regels, je speelt het alleen of met anderen.

Drie schijven van verschillend formaat draaien om één as, onafhankelijk van elkaar.

Ze zijn zodanig gerangschikt, dat ze alle drie, van bovenaf, zichtbaar zijn.

De bovenste (kleinste) schijf is groen en is, in tien stappen, de voorstelling van de opbouw van het ego, het instituut, het bedrijf, het product, de wereld en de linker hersenhelft.

De middelste schijf is blauw en verbeeldt de hersenbalk, de samenwerking tussen de linker- en rechter hersenhelften en alle denkbare vragen.

Door het draaien van de blauwe schijf wijst bij stilstand een pijltje naar de trefwoorden op de rand van de groene schijf.

Probeer een relatie te leggen tussen het aangegeven trefwoord en de vraag.

Breng verband aan tussen vraag, trefwoord en de opbouw van het ego, zoals het beschreven is in het hart van de groene schijf.

Geen herkenning? Ga dan één of meerdere passen terug.

Ben je bij I. ANGST, verplaats dan de gedachten naar I in de rode schijf.

De cijfers I t/m X in de groene en rode schijf zijn voortdurende tegenpolen.

Uitgebreider uitleg dan op de schijven is te vinden in deel I en II van de tekst.

Het doel van het spel is, vanuit de aanname dat alle actie doodsangst is, de werkelijke creativiteit te vinden, waardoor geweld overbodig wordt.

Doelgroepen: het spel is voor iedereen, die norm met waarde verwacht, en voor mensen die dusdanig getraumatiseerd zijn door beleving van een onvoorstelbare gebeurtenis, dat zij geen herkenning meer vinden

Nee, in de jaren die ik nog te leven heb, zal ik mijn standpunten nog maar wat aanscherpen, dan weet iedereen dat ik stond en nog steeds sta voor mijn acties en daden.

Mijn leven bestond uit nabootsing, maar nabootsen, dát doet iedereen, daar is niets op aan te merken.

Wat mij nu nog overschiet, zijn nog wat reizen over de wereld en al die mooie plekken, kerken en paleizen bezoeken en van die verschillende culturen proeven. Wij gaan dan mee met een georganiseerde reis, dan hoef je je geen zorgen te maken over de accommodatie en vervoer.

De laatste verre reis, dat realiseer ik mij nu pas, is in ieder geval ongeorganiseerd en de accommodatie is van ongekende kwaliteit.

KIP EN EI

De kip en het ei zijn zelfstandige vormen waar tussen een relatie is gegroeid. De vraag welke vorm het eerst bestond, is een vraag die heel duidelijk voortkomt uit de oorzaak en gevolg-gedachte. Is de kip de oorzaak van zichzelf, of is de kip het gevolg van zichzelf? Net als ieder ander object of concreet geworden anti-materie, zijn de kip en het ei ingeprente zekerheden die laten zien dat onze drang alles te verklaren binnen een concrete wereld niets op kan leveren.

Het kan blijkbaar anders! Maar hoe? Ik ben bang voor .... Anders!

DEEL II. DE GEBOORTE VAN DE RUIMTE

X. DE ONVOORSTELBAARHEID

Wanneer ik dadelijk de beslissing neem om te sterven, sterf ik dan werkelijk of verbaas ik mijzelf? Ik ben eigenlijk al verbaasd over mijzelf, omdat ik voel dat de dood mijn eigen beslissing is.

Blijkbaar is het zo, dat wanneer ik zo dicht bij de dood ben, plotseling de abstractie van het concrete voelbaar - en te beredeneren is. Als ik had geweten dat de materie slechts het materiaal voor het creatieve proces was geweest, hoe had mijn leven er dan uitgezien? Eigenlijk grappig dat ik nooit verband heb gelegd tussen materiaal en materie. Materiaal verbeeldt de actie die ondernomen wordt vanuit een aanleiding, terwijl ik dacht dat de materie absoluut en statisch was. Dat absolutisme, daar ben ik nu van verlost, maar waarom? Ik heb, nu de tijd dringt, het besef dat tijd geen rol meer speelt en eigenlijk ook nooit gespeeld heeft.

Tijd speelt alleen een rol in de herkenningstermijn waarin de materie gevormd wordt in de zogenaamde werkelijke wereld. Materie en tijd zijn gelijk. Vreemd genoeg voel ik geen veroudering, hoewel mijn lichaam bijna versleten is, maak ik, door allerlei nieuwe inzichten een groei door die ik nooit gekend heb. Mijn lichaam is tijd en tijd is materie. Mijn verbazing over mijn eigen doodsbepaling *vervreemdt* mij van mijn omgeving en van mijzelf. Zonder doodsangst kijk ik om mij heen en krijg een *bevreemdende* beeld van de omgeving waar mijn leven zich afspeelde en waarin ik mij thuis voelde.

Is het hierom dat mensen, die gruwelijke ervaringen hebben gehad, in dezelfde omgeving geen plaats meer denken te kunnen vinden om verder te gaan?

Traumatische ervaringen zijn even zo onvoorstelbaar als de stap naar de dood; echter, de symbolische orde, waarbinnen de ervaring heeft plaatsgevonden, blijft bestaan.

Met ruimtelijk inzicht kun je een beeld vormen hoe iemand zich verscheurd voelt tussen de concrete wereld en de abstracte wereld die wordt beleefd.

creativiteit. In deze geweldloze wereld leeft men binnen de voorstelling, maar wordt het klimaat van willekeur en chaos beleefd als inspiratiebron.

Deze denkbeweging wordt in het spel een dubbelinterpretatie van de werkelijkheid genoemd en door een middelgrote blauwe schijf vorm gegeven.

Gedurende ons leven hebben wij met drie basismetaphoren te maken:

- de kenbare wereld als voorstelling waarin verleden en toekomst bestaan en door oorzakelijkheid wordt geordend. Normen worden hier gesubjectieerd waardoor *voorwaarden* ontstaan.
- de wereld waarin geen tijd bestaat, die eigenlijk onkenbaar is en alleen de betekenis heeft van potentie en chaos.
- de wereld die wel en niet bestaat, waarin sprake is van voort-durende gelijktijdigheid. Hier is de tijd altijd NU. Normen bekijkt men hier alleen op objectniveau, waardoor *voorwaarden* niet van toepassing zijn.

Door het inzichtelijk maken van deze verschillende interpretaties via schijven ontstaat overzicht hoe mensen zichzelf en anderen, hinkend op twee gedachten (dualistisch), bij herhaling in de wielen kunnen rijden. Echter...hier blijft het niet bij...

Via de grote rode schijf, die metafoor is voor chaos en creativiteit, beleefd men de mogelijkheden die buiten de voorstelling vallen. Geen voorstelling betekent immers: geen angst. Geen angst levert een leven, waarin men eigen betekenis kan geven aan de verschijnselen.

De schijven kunnen boven op elkaar worden geplaatst, zodat zij van bovenaf alle drie zichtbaar zijn. Zij draaien onafhankelijk van elkaar, maar wel op elkaar, en om één spil.

De tekst op de schijven en in het tekstboekje kan worden gebruikt om inzicht te krijgen in eigen leven: Een leven dat procesmatig verloopt waarin het doel verandert in een aanleiding tot creatief denken.

VERVREEMDING – EEN DENKBEWEGING

Het spel ‘Vervreemding’ is een denkbeweging die uitgaat van de wereld als voorstelling.

Alles wat kenbaar is heet voorstelling en vormt een symbolische orde die gedreven wordt door een niet aflatende angst voor alles wat buiten de voorstelling valt. Wat buiten de voorstelling valt noemen wij: chaos en instabiliteit.

De wereld van orde en herhaling geeft de mens houvast tijdens het leven, zolang deze orde niet wordt verstoord.

Het leven, dat door orde letterlijk wordt bepaald en tot uitdrukking komt in het conceptuele denken, is een leven, waarin normen en waarden worden geïnterpreteerd als zijnde onlosmakelijk. Dat geeft misverstanden vanwege de diversiteit in culturen over de wereld, maar geeft wel overzicht in eigen omgeving.

Normen zijn concreet geworden waarden. Deze vormgegeven waarden verliezen op het moment van de benoeming hun waarde en zijn dan *waarden-loos* object geworden. Dit zou je de “objectivatie van de waarde” noemen.

Wanneer er sprake is van samenvoeging van object en subject tot één realiteit is er sprake van verwarring van feitelijkheden met oorzakelijkheid.

De groene schijf is de wereld die wij kennen. De wereld waarin ongeluk en geluk wordt beleefd. Het leven van de exclusieve liefde met hoogtepunten en dieptepunten. Het leven, geregeerd door het Ego met alle voorwaarden die daarvoor nodig zijn.

Deze wereld wordt in het spel weergegeven door een kleine groene schijf, die een metafoor is voor angst, herhaling, duidelijkheid, zekerheid en orde.

Een leven zonder angst zou een leven zijn waarin normen en waarden, object en subject, feiten en oorzakelijkheid van elkaar zouden worden gescheiden. Dat zou betekenen, dat door non-identificatie met het ego de mens het dualisme zou kunnen overstijgen en zou kunnen leven in

Alleen door herkenning via het concrete denken kan worden gesteld dat gruwelijke ervaringen wel voortkomen uit het concrete denken, maar qua abstractie daar totaal niets meer mee te maken hebben. De wereld om mij heen herkent mijn trauma niet.

IX. PROCES EN GELEIDELIJKE OVERGANG

Maar ik leef!

Ik moet communiceren en omgaan met anderen. Pas voor pas moet ik vanuit mijn onvoorstelbaar denken de weg naar mijn angst voor de concrete wereld aflopen.

Eigenaardig dat mijn doodsangst is verdwenen maar mijn angst voor het concrete denken binnen de symbolische orde is hiervoor in de plaats gekomen.

Deze nieuwe angst is mijn begrip voor onbegrip.

Hier zit het! Een dubbele interpretatie!

Alleen door een geleidelijk proces van herkenning, kan de concrete wereld leren te doorgronden, dat alle angst voor -_en van het ego, de oorsprong van alle ellende op aarde is.

Mijn dubbele interpretatie, mijn begrip voor de voor mij nu zo onbegrijpelijke acties in de concrete wereld heet onvoorwaardelijke liefde.

Om te kunnen communiceren, moet ik vanuit mijn abstracte denken de omgeving laten weten dat door aanvaarding van een procesmatig leven er een geleidelijke overgang kan plaats vinden die leidt naar een creatieve manier van leven waarin beduidend minder schade zal worden aangericht

Mijn emoties in de concrete wereld betekenen de wens om te sterven.

VIII. LOSLATEN

Wanneer mijn ervaring van het onvoorstelbare niet na te bootsen, mee te voelen of te kopiëren is, dan moet het toch zo zijn, dat het een scheppingsmoment is geweest.

Om het loslaten van het bestaande te kunnen ervaren, zou je een actie van onzinnigheid kunnen ondernemen en in afwachting het proces kunnen gadeslaan.

Ik kan mij nog een verhaal herinneren. Dat ging over een man, die de gewoonte had om op iedere zaterdag te gaan vissen om vissen te vangen. Een duidelijk omschreven doel, vergezeld van een actie die daarbij past. Hij heette Jan en kon zich van alles voorstellen, behalve dat een eindje verderop, langs het kanaal, een paar *vreemdelingen* zaten te vissen met hengels zonder haakjes.

Dát was nog eens tijdverspilling!

Maar ja, er was niet één visser met afwijkend gedrag ... het waren er zès!

"De meerderheid heeft gelijk!" bepaalde hier óók weer het denken van onze Jan.

Het doel van de "haak-lozen" was om het gevoel van loslaten-van-het-doel mee te maken, en door middel van deze onzinnige actie in meditatieve conditie te geraken.

Creativiteit is altijd onzinnig, maar uit de onzinnigheid schittert potentie.

Jan kreeg in ieder geval een zetje om eens na te denken over: gewoonte, de reden van ..., verwachtingen en tijd.

"Blijkbaar is er een andere wereld," bedacht Jan, na zijn visgerei te hebben opgeborgen en de baarsachtigen weer te hebben teruggezet in het kanaal.

ROOD	GROEN	BLAUW	Aanvullende informatie
Ruimtelijk denken	Concreet denken	Acceptatie van beiden	Alleen door de overgang van het concrete naar het ruimtelijk denken te beleven is de acceptatie van beiden mogelijk.
Geen waarheid	De waarheid is orde en bestaat	Alles is waar	Omdat ieder de waarheid kent en ieder anders is, is alles waar en bestaat de waarheid niet.
Onvoorwaardelijke liefde	Angst	Begrip voor onbegrip	Wat afwijkt van de herhaling, geeft angst en stress, zolang het begrip ontbreekt. Begrip voor onbegrip heet onvoorwaardelijke liefde.
Geen tegenstellingen	Tegenstellingen	Begrip voor de drang naar orde	De tegenstellingen bestaan als paradoxen, vanwege het feit dat zij uit eenzelfde manier van denken voortkomen, zij ontstaan door de drang naar orde waardoor een concrete wereld ontstaat, een wereld van geweld.
Grijs	Zwart en wit	Zwart = wit	Zwart en wit zijn voortdurend in tegenspraak met elkaar, zij geven samen alle kleuren die bestaan bij oordeel, zij kunnen niet op zichzelf bestaan omdat het schijnbare tegenstellingen zijn; de werkelijke tegenstelling van zwart en wit heet grijs en is geen wit en geen zwart.

VERVREEMDING
DE DRIE BASISMETAFOREN ALS HET GROTE GEHEEL

ROOD	GROEN	BLAUW	Aanvullende informatie
Chaos	Orde	Dubbele interpretatie	Acceptatie van chaos en begrip voor de drang naar orde
Proces	Doelgericht	Aanleiding	Het doel is slechts een aanleiding om het creatieve proces te beleven
Onvoorstelbaar	Voorstelbaar	Materiaal	De voorstelling is het materiaal om het onvoorstelbare mee te maken
Rechter hersenhelft	Linker hersenhelft	Hersenkloof	Via de hersenkloof worden de chaotische belevingen of abstracties opgeslagen in de linker hersenhelft.
Creativiteit	Nabootsing	Geen herkenning, want: alles is verandering	Vanuit het besef, dat alleen hetgeen nagebootst wordt herkend wordt, is aan te nemen, dat wat niet herkend wordt in verandering is, en wat in verandering is kan alleen het creatief proces zijn.
God (Christus)	Ego (Duiveldualisme, Christus < Antichrist)	Verlichte (Heilige) Geest	De materialisering, maar dan in de vorm van onthechtheid
Alles is één	Exclusiviteitsdrang	Iedereen is anders	Wanneer iedereen anders is bestaat geen competitie maar chaos, en als chaos is, is alles Eén.

VII. ALLEEN MAAR CREATIVITEIT

- A: Geen doelen, alleen maar creativiteit!
 B: maar zo juist zei je dat creativiteit onzinnig is ...
 A: Zo is het!
 B: Maar dan wordt het een puinhoop, een rommeltje.
 A: Het is al een puinhoop en een rommeltje.
 B: Hoezo?
 A: De wereld staat in brand en jij vindt orde en structuur belangrijk.
 B: Maar als we al onze normen en waarden overboord zouden zetten ... dat kan toch niet?
 A: Het zijn niet onze normen en waarden, het zijn door machtsmechanismen vervaardigde structuren en regels die ons in de weg staan een vrij leven te leiden.
 B: Maar wie heeft die regels dan bedacht?
 A: Jijzelf!
 B: Maar ik bedoel het toch goed, ik wil helemaal geen oorlog.
 A: Oh nee?
 B: Absoluut niet!
 A: Absoluut?
 B: Absoluut!
 A: Weet je dan wat absoluut betekent?
 B: Wil je een omschrijving?
 A: Probeer maar ...
 B: Nou ... hier dan. Absoluut wil zeggen: in ieder geval, met de nadruk op ieder!
 A: .... Dan wil je dus toch oorlog?
 B: Bedoel je dan dat mijn absolutisme (ondanks mijn goede bedoelingen) normen en regels opleveren, die ons laten geloven dat de waarheid bestaat en ons later dwars gaat zitten vanwege het feit dat alles voortdurend verandert?

HECHTING EN ONT-HECHTING

Zonder hechting (uitsluiting) kan insluiting (onthechting) niet plaatsvinden! Hechting ontstaat met de orde en structuur die binnen de subcultuur wordt begrepen. Hechting noemen wij: oorzakelijke discriminatie die plaatsvindt in een dualistische wereld waarvan wij denken dat zij werkelijk is. Wanneer wij afstand nemen van deze oorzakelijke discriminatie kunnen wij op een objectieve manier kijken naar deze werkelijke wereld, waarin wij ons niet meer identificeren met het ego. In die hoedanigheid hebben wij de mogelijkheid om een ethisch leven te leven in overeenstemming met de wereld zoals zij zich openbaart.

Deze waarden-loze denkbeweging is een dubbelinterpretatie.

Regels zijn regels! Maar niet meer dan dat. Echter,... de uitzondering bevestigt de regel. De uitzondering is éénmalig en heet *chaos*.

De uitzondering laat zien dat het ook zonder regels kan en dat ieder moment een uitzondering kan zijn. De regel is: orde is hechting.

Hechting is herhaling.

Dubbelinterpreteren is: het scheiden van normen en waarden en het scheiden van object en subject en vervolgens de hechting liefhebben om een uitzonderlijk leven leiden. Dubbelinterpreteren is: onthecht zijn van de voorstelling en van bovenaf het gedrag door orde en regelmaat gade slaan, de drang en dwang hiernaar begrijpen maar ook zien wat het aanricht.

VI. GEEN NABOOTSIJG

Nabootsing komt voort uit gebrek aan inzicht, dat resultaten 'feitelijk' niet bestaan en alles 'eigenlijk' een proces van verandering is.

Mode is bijvoorbeeld een commercieel instituut, dat gebruik weet te maken van de gretigheid van mensen naar iets nieuws enerzijds, en de daarmee gepaard gaande kopieerdriften anderzijds. Deze kopieerdriften zijn te verklaren als angst-reacties, maar de gretigheid naar iets nieuws wekt de indruk dat de mens toch naar verandering hunkert.

Wat hieruit is op te maken, is dat men liever de vorm dan de inhoud

II. ZELFACCEPTATIE EN ACCEPTATIE VAN DE OMGEVING.

Het schilderij was klaar!

De olie nog nat op het doek, had hij als laatste actie met grote groene letters "Now 's the Time" over de groen-zwarte ondergrond gekalkt.

De afro-amerikaanse muzikant, die de partituur voor zich op de piano had liggen, moest blijkbaar één of andere trompettist voorstellen, die met het instrument in de hand naar zijn eigen "band" stond te luisteren.

De omgeving van de muzikant deed vermoeden, dat het hier om een optreden ging in een nachtclub.

Met een beetje fantasie was er een danseres te ontdekken en de contouren van de legendarische altsaxofonist Charlie Parker.

"Wat een somber schilderij ..." was één van de eerste reacties van de buitenwereld op het kunstwerk.

"Al die donkere kleuren ..... ik hou veel meer van frisse lichte tinten!" De schilder haalde zijn schouders op. "Ieder zijn meug", bromde hij en wat hij altijd al had gedacht bleek ook nu weer: "Ik kan alleen maar zelf beoordelen hoe mijn schilderij past in mijn eigen consequente denken! .... Eigenlijk logisch dat creativiteit niet herkend wordt ...."

I. GEEN ANGST

Geen angst voor de dood als metafoor van onvoorstelbaarheid en creativiteit. Juist in het klimaat van willekeur en chaos is een vrije wil en een eigen betekenisgeving mogelijk.

Een vrije wil komt tot uitdrukking in een leven, waarin men altijd in overeenstemming is met de situatie zoals deze zich aandient.

verandert. Men stelt liever de norm bij dan de waarde. Bijstelling van een norm of regel heet herhaling. Blijkbaar voelt men toch aan, dat waarden niet te kopiëren zijn.

Het idealiseren van één of twee "eigenschappen" bij iemand anders en de behoefte om deze ook machtig te maken, staat zelfaanvaarding in de weg. Onze eigenheid en ons ego staan haaks op elkaar, maar vullen elkaar ook aan.

Aangezien wij onze originaliteit niet kunnen herkennen, kunnen wij nooit een gerichte zoektocht hiernaar ondernemen. De tocht kan een aanleiding zijn om een creatief proces te beleven. Dit proces noemen wij onthechting.

Zelfs alle meditatie en cursussen van spirituele aard, zijn slechts aanleidingen om te onthechten van wie je denkt te zijn.

Door acceptatie van het nieuwe zelfbeeld is ook acceptatie van ieder ander mogelijk.

KOE EN HAAN II.

Het is weer een prachtige lentemorgen en in de weide vindt een ontmoeting plaats van een haan en een koe.

Koe :Dag Haan.

Haan :Dag koe.

Koe :Zullen wij vrienden worden?

Haan :Goed, koe...

Koe :Jij schijnt een belangrijke figuur te zijn op de boerderij, is het niet?

Haan :Je doelt op dat malle gekraai in de ochtend?

Koe :Precies!

Haan :'t Is pure gekte, ik kan eenvoudig niet anders, maar goed ... de boer vindt het prachtig. Hij zegt dat ik de motor van het boerenbedrijf ben..., de mafkees!

Koe :Ach, haan, iedereen heeft zijn eigenaardigheden!

Haan :Je hebt gelijk, koe, iedereen is anders.

Koe :Vrienden?

Haan :Best!

V. GEEN BEVESTIGING

Bevestiging is alleen maar bevestiging van iets of iemand die af te meten is naar een gestelde norm.

Bevestiging, ofwel: het oordeel over goed en kwaad zegt alleen iets over de omgeving, niet iets over de persoon of actie in die omgeving.

Verschillen zijn vaak door cultureel relativisme bepaald. Zo is het bijvoorbeeld in Engeland normaal om aan de linkerkant van de weg te rijden.

In China is het doodgewoon om met stokjes te eten. De vork en lepel van de Westerling zijn veel later uitgevonden.

In Rusland is het 'doorsnee' om met een bontmuts rond te lopen vanwege de lange strenge winters, en in Amerika draagt bijna iedereen een pistool bij zich, omdat het daar nog steeds "wild west" is.

Het is duidelijk dat afwijkend gedrag alleen maar zegt, dat waarden en gebruiken verschillen. Vanuit het respect voor "anders" verdwijnt de angst voor "anders" en is geen bevestiging meer nodig, wat resulteert in een creatief leven, waarin vrije wil bestaat en vrije - eigen - beslissingen genomen kunnen worden.

"De verlichting" van de last, die door het concrete denken is opgelegd, is alleen zelf waar te nemen.

IV. VERVREEMDING

Wanneer waarden niet te kopiëren zijn, zegt dat alles over de diversiteit in de mens. Acceptatie van diversiteit is acceptatie van eigen- en andermans waarden en acceptatie van chaos.

Binnen deze acceptatie bestaat geen nabootsing en geen competitie.

Vanwege de onmeetbaarheid die met deze acceptatie bij het individu ontstaat, verdwijnt de angst om buiten het gangbare concept te vallen.

Het individu als object is nu van het individu als subject gescheiden.

Deze scheiding is een *vervreemding* van het ego. De *vervreemding* van het ego veroorzaakt een andere causaliteit die je een dubbelinterpretatie van de werkelijkheid zou kunnen noemen.

Een ontwrichtende gebeurtenis kan een aanleiding zijn om te *vervreemden*

van het concept, waarin deze gebeurtenis als negatief wordt ervaren. Geluukmomenten zijn nooit ontwrichtend; zij vallen altijd binnen de voorstelling.

Een *vervreemd* mens is autonoom, maar niet eenzaam.

III. CHAOS EN ONZEKERHEID

B :Het wordt een rommeltje, een puinhoop!

A :Het is al een rommeltje en een puinhoop!

We nemen aan dat wij in chaos en hel belanden wanneer we ons niet aan de regels houden, maar ... hoe herkennen wij de hel, als bestraffing na het leven, waarin wij te maken hebben (en te maken hebben gehad) met holocaust '40-'45, een Vietnam-oorlog, oorlog in Irak, Oost-Timor, Kosovo, Chili, Druzen, Koerden, Korea en niet te vergeten: godsdienstgeschillen.

Wellicht zou dat kunnen betekenen dat de hel hier in het heden plaats vindt, overal!

Pesten op school, voetbalfans die met elkaar op de vuist gaan tot de dood er op volgt, zedendelicten, potenrammen, neofascisme, katholiek tegen protestant, etc.

En wij leven in vrede en blijven oordelen en veroordelen tot de dood er op volgt.

Wij realiseren ons niet dat door oordeel een groep geïsoleerd wordt, die uit angst voor het "ongrijpbare andere" met fysiek, geestelijk of verbaal geweld reageert.

Iedere reactie op chaos als angstreactie, ontstaan uit een dogmatisch normen- en waarden-patroon, leidt tot geweld.

Iedere reactie op chaos, ontstaan vanuit een normen- en waardenscheiding, leidt naar onvoorwaardelijke liefde.